

فهرست نسخه‌های خطی عربی و فارسی کتابخانه نوشاهیه
(ساهن پال - پاکستان)

یادداشت مؤلف

تألیف : سید عارف نوشاهی
ترجمه : دکتر سیدحسن عباس

سلسله نوشاهیه

سلسله نوشاهیه یکی از شاخه‌های طریقه صوفیه قادریه (منسوب به شیخ عبدالقادر جیلانی (م ۵۶۱ بغداد) می‌باشد. اولین کسی که طریقه قادریه را به شبه‌قاره پاکستان و هند برد سید محمد غوث قادری (م ۹۲۳ هـ، اوچ - پاکستان) بود و بنیانگذار سلسله نوشاهیه - شیخ الاسلام حضرت حاجی محمد نوشه گنج‌بخش (۹۵۹-۱۰۶۴ هـ) - به سه واسطه مرید او بوده است. مریدان و مجازان نوشه گنج‌بخش به سرزمینهای پنجاب، سند، کشمیر و افغانستان پراکنده شدند و به هدایت و ارشاد مردم پرداختند. خانقاه‌های عرفانی این سلسله در نقاط مذکور امروز هم دایر است. اما مرکز اصلی سلسله نوشاهیه در روستایی به نام «ساهن پال» در ۱۵۰ کیلومتری به طرف شمال لاهور می‌باشد که مزار بانی سلسله در آنجا واقع است. این سلسله سابقه بسیار پربرار روحانی و علمی دارد و در دامن خود صدها تن عارف و شاعر و نویسنده را پرورانیده است که آثار عده‌ای از آنان در همین فهرست معرفی گردیده است. و بیشتر آنان فارسی‌گو و فارسی نویسی بوده است.

کتابخانه نوشاهیه

کتابخانه نوشاهیه در ساهن پال (شهرستان گجرات) واقع است و قسمت عمده این کتابخانه را یکی از اقطاب سلسله نوشاهیه مرحوم سید شریف احمد شرافت نوشاهی (م. ۱۴۰۳ هـ. ساهن پال) مؤلف حدود ۲۵۰ اثر عربی و فارسی و اردو و پنجابی فراهم آورده است. در حال حاضر چهارصد نسخه خطی در این کتابخانه نگهداری می شود که از آن میان ۴۲ نسخه به عربی و ۲۳۷ نسخه به فارسی می باشد. بقیه نسخه ها به زبانهای اردو و پنجابی است. در این فهرست ما فقط به معرفی نسخ عربی و فارسی پرداخته ایم.

نسخه های ارزنده و نادر

هر چند ارزش نسخه ها بر حسب معیارها و ذوق های شخصی متفاوت است اما عجالتاً میتوان نسخه های زیر را نادر و ارزنده معرفی نمود :

خلاصه معانی التنزیل فی تفسیر کلام الجلیل (تفسیر فارسی)، خلاصه الالفاظ و جامع العلوم (متن عرفانی فارسی)، ترجمه عوارف المعارف سهروردی (ترجمه ایست بسیار کهن و مترجم آن ناشناخته)، مرتع الصالحین و زاد السالکین (متن عرفانی فارسی)، مرج البحرین شرح دیوان حافظ (فارسی)، کمال عترت (فرهنگ هندی به فارسی)، ثواقب المناقب در ترجمه مولوی رومی (فارسی) جامع السلاسل در تذکره مشایخ (فارسی) و کلمات الصادقین در تذکره مشایخ دهلی (فارسی).

نسخه های کهن

از نظر قدمت تاریخ کتابت فعلاً دو کتاب عربی را نام می بریم: یکی لباب الاربعین ارموی (۵۹۴-۶۸۲ هـ) که سعدالدین حمید سمنانی آن را در ۷۱۹ هـ. کتابت کرده است. و دیگری مجمع البحرین و ملتقی-

النهرین از ابن الساعاتی بغدادی (م. ۶۹۴ هـ) که در ۷۴۰ هـ. نقل شده است.

این فهرست را به زبان اردو تهیه نموده بودم که دوست عزیز بنده جناب آقای دکتر سید حسن عباس هندی آن را به فارسی برگردانده‌اند. از ایشان سپاس دارم. و علاقه‌مندانی که مایل به استغاده از نسخه‌های خطی کتابخانه نوشاهیه باشند و یا نیاز به عکس دارند می‌توانند به آدرس زیر در پاکستان مراجعه فرمایند:

ARIF NAUSHAHI

69 - MODEL TOWN, HUMAK

ISLAMABAD - PAKISTAN.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست موضوعات :

نسخه‌های عربی

تفسیر قرآن قرأت اصول حدیث حدیث عقاید
اصول فقه فقه اوراد و ادعیه اخلاق تصوف
دستور زبان خط‌شناسی سیره‌النبی

نسخه‌های فارسی

علوم متفرقه و ترجمه و تفسیر قرآن قرأت علوم قرآنی
قصص قرآن اصول حدیث عقاید / مباحث مذهبی فقه
اوراد و اشغال فلسفه اخلاق تصوف نجوم طب
دستور زبان لغت انشا بلاغت عروض و قافیه دواوین
قصص منظوم تاریخ تذکره اولیاءالله شجره‌نامه اولیاءالله
تذکره شعرا جغرافیا سفرنامه.

نسخه‌های خطی عربی

قرآن کریم

کتابخانه نوشاهیه دارای نسخه‌های متعدد قرآن کریم است. در آن نسخه‌ای هم وجود دارد که بنابر روایتی بنیان‌گذار سلسله نوشاهیه حضرت نوشه گنج‌بخش از روی آن تلاوت می‌کرد.

● ولی در اینجا نسخه‌ای دیگر را معرفی می‌کنیم که از لحاظ حجم و خط دیدنی است. این مصحف به اندازه ۷۰ × ۴۰ سانتی‌متر به‌نسخ

جلی نوشته شده، هر صفحه دارای ۱۱ سطر با جدولهای زرد و نام سوره‌ها قرمز. اوراق اولیه فرسوده شده و نسخه از آیه ۱۰۲ (جهنم لکفرین نزلا) سوره کهف شروع می‌شود، تا پایان قرآن. ۴۵۷ ص.

ترقیمه بدینگونه است:

«کتابه فقیر حقیر پرتقصیر حافظ محمد شفیق بن حافظ عبداللطیف مرحوم بن حافظ محمد جیون مرحوم ساکن پنجاب ساکن شهر سوهدرا در سلطنت پشاور در پادشاهی محمدشاه زمان بادشاه تمام شد قرآن مجید و فرقان حمید، بتاریخ یازدهم شهر ذی‌الحج ۱۲۱۵».

تفسیر قرآن

تفسیر جلالین

نصف اول از جلال‌الدین محلی شافعی (م. ۸۶۴ هـ.) و نصف دوم از جلال‌الدین سیوطی (م. ۹۱۱ هـ.) ر.ک. کشف‌الظنون ۲: ۴۴۵.

آغاز: الحمد لله حمد ایوافياً لنعمة لكافياً لمزیده.

● ع/۵: نسخ، سده دهم هجری، دوازده صفحه آخر را عبدالله بن عیدروس بتاریخ ۲۰ رمضان ۱۱۶۴ هـ کتابت کرده و نسخه را هم مقابله نموده است. سرلوح و حاشیه طلائی، آیات قرمز، ۴۸۴ ص، در فهرست کتب عربیه انجمن آسیائی بنگاله تالیف محمد اشرف ص ۶۵ ذکر «شرح آیات عبدالله عیدروس» رفته است.

قرأت

قرأت، رساله در علم ...

بعثت افتادگی از اول و وسط و آخر نام مؤلف و تالیف معلوم نشد
آغاز: وجوباً كما فی آیت نصارالوی وبعد اعلاله اعلال سید اجتماع

ثلث ...

● نسخ خوب، سده دوازدهم هجری، ۸۲ ص.

اصول حدیث

رساله در اصول حدیث

از میرسیدشریف جرجانی (م. ۸۱۶ هـ) مشتمل بر یک مقدمه و مقاصد، مقدمه درباره اصول و اصطلاحات حدیث و «مقاصد» در ابواب و فصول مختلف منقسم شده است.

باب اول: اقسام حدیث

باب دوم: جرح و تعدیل

باب سوم: تحمل حدیث

باب چهارم: اسماء الرجال

آغاز: الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی رسوله محمد وآله اجمعین و بعد فهذا مختصر جامع لمعرفة علم الحدیث مرتب علی مقدمة ومقاصد.

● ۴۱/ع-۲: نستعلیق، نصرالله بن عبدالسلام در قصبه اتک، ۱۴ جمادی الاول ۱۱۱۲ هـ، دومین رساله در مجموعه، ورق ۱۴ ب-۲۰ ب، با حواشی عربی.

● ۳۳/ع: نستعلیق، سده دوازدهم هجری، ۲۰ ص، حواشی متعدد به زبان فارسی دیده می شود، در صفحه اول این یادداشت آمده است: «متن در اصول حدیث از تصنیفات میرسیدشریف والشارح هو محمدحسین بن محمدباقر الحافظ هروی».

حدیث

حدیث القدس

مجموعه ۴۷ حدیث منقول از حضرت کعب الاحبار صحابی حضرت رسول کریم است که در آن به ابن آدم خطاب شده است.

آغاز: بسمله - قال کعب الاحبار رضی الله تعالی عنه یقول الله تعالی

فی بعض کتب المنزلة علی الانبیاء.

● نسخ خوب، شرافت نوشاهی، ۱۳۴۲ هـ، ۲۸ ص.

خصایص اصحاب کبار

نگارنده شناخته نشد. احادیث نبوی مبنی بر فضائل حضرات ابوبکر صدیق، علی مرتضی، عبدالرحمن بن عوف، سعد بن زید بن عمرو و سعد بن ابی وقاص.

آغاز: خصایص اصحاب کبار رضوان الله علیهم - بسمله، فی اختص به ابوبکر الصدیق رضی الله عنه تعالی ان اول من اسم من الرجال.

● نستعلیق شکسته آمیز، سده دوازدهم، ۲۲ ص.

طویل الاربعین

از محمد بن ابی بکر (مقدمه). مجموعه چهل حدیث نبوی است.

آغاز: بسمله، الحمد لله... وبعد فان العبد المذنب محمد بن ابی بکر بعد طول خوضه فی بحر الذنوب والعصیان طلب رضاء الرحمن.

● نستعلیق خوب، محمد حسن ولد میان جمال الدین، ۱۳ محرم ۱۱۲۴،

۵۲ ص.

عقاید

عقاید نسفی

از ابو حفص عمر نسفی (م ۵۳۷ هـ). کشف الظنون ۲: ۱۱۴۵. آغاز: الحمد لله رب العالمین... قال الشيخ الامام الاجل... قال اهل الحق حقایق الاشياء ثابتة.

● نستعلیق، سده سیزدهم هجری، ۶ ص.

عقاید نسفی، شرح

از ابوالمعین نسفی حنفی (۴۱۸-۵۰۸ هـ.)

از کتب متداول است. (کشف الظنون ۲: ۱۱۴۵).

آغاز: تو کلت علی الحی الذی لایموت ابدا الحمد لله ذی الجلال والاکرام ... قال الشيخ الامام الاجل رئیس اهل السنة والجماعة سیف الحق والدين لسان الحق والی النظم والنثر ابوالمعین النسفی رحمة الله علیه اعلموا انی اعتقد معرفة الله تعالی.

● ع/۲۰-۲: نستعلیق، ۱۲۷۹ هـ.، دومین رساله در مجموعه،

۴۷ ورق.

شرح الفقه الاکبر موسوم به منجح الازهر (منجح الروض الازهر)

متن از امام اعظم ابوحنیفه نعمان بن ثابت کوفی (م ۱۵۰ هـ.)

شرح از علی بن سلطان محمد قاری المعروف ملا علی قاری هروی (م ۱۰۱۴ هـ.). (کشف الظنون ۲: ۲۱۸۷).

آغاز: الحمد لله واجب الوجود ذی الکریم والفضل والوجود.

● ع/۲۰-۱: نسخ، ۱۲۷۲ هـ. نخستین رساله در مجموعه. ۲۵۴ ورق،

عناوین قرمز.

کتاب الوصیة

منسوب به امام اعظم ابوحنیفه، در دوازده فصل.

آغاز: بسم الله، کتاب الوصیة من امام المسلمین ابی حنیفة الله الاصحابه

علی مذهب اهل السنة والجماعة قال لمامرض امام المسلمین ابوحنیفة مرض الموت اجتمع عنده اصحابه واستوا صوامنه وصیه.

● نسخ، سده دوازدهم هجری، ۸ ص. صفحه اول دارای مهر «محمد

محسن ابن جمال الدین ۱۱۳۴ هـ» و امضاء شمس الدین نوشاهی مورخ

۱۲۲۴ هـ.

باب الاربعین

قاضی سراج‌الدین ابوالثنا محمود ارموی (۵۹۴-۶۸۲ هـ.) کتاب-
الاربعین فی اصول‌الدین، از فخرالدین رازی را تلخیص نموده است که
مبنی برچهل مسئله است. نسخه‌ها از ابتدا افتادگی دارد و از مسئله دهم
شروع می‌شود. (کشف‌الظنون ۱: ۵۱).

● ع/۳۱: نسخ قدیم، سعدالدین الحمیدالسمنانی، ۲۳ محرم ۷۱۹ هـ.
«یوم السبت الثالث والعشیرین من شهر الله المبارک المحرم الحرام عام تسع
عشره وسبعمائه علی ید العبد الغریب المذنب المحتاج الی رحمہ الله تعالی
سعدالدین الحمیدالسمنانی».

آغاز افتاده: مرکبا و مکنا والافکل ما صح علی‌المحدث صح علیه
و بالعکس، ۸۲ ص. این نسخه ۳۵ سال پس از درگذشت مؤلف کتابت شده
و روی حروف نقطه‌گذاری نشده است.

اصول فقه

شؤون عامه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

تلویح، حاشیه (تصریح بغوامض التلویح) علوم انسانی

کتاب تلویح از علامه سعدالدین تفتازانی و حاشیه از مولانا عبدالحکیم
سیالکوتی (۱۰۶۷م). عبدالله لیبیب‌سیالکوتی (۱۰۳۹م) فرزند عبدالحکیم
بر آن دیباچه مختصری نوشته است.

آغاز: الحمد لله الذی اشرق ذروع‌المجتهدین بانوار اصوله و اوراق
فروع صوادی‌الدین بمدار شموله.

● ع/۲۸: نستعلیق خوب و روشن، روح‌الامین برای آخون‌سیدجان،
سده دوازدهم هجری، صفحه اول و آخر دارای مهر «عبده بادشاه گل
۱۲۱۱ هـ.» نسخه خوب و کامل روی صفحه اول این یادداشت آمده است:
«این کتاب در حصه پسر احمد گل است از میراث پدر خود».

فقه

ذخیره یوم الحساب

از غلام علی لاشاری، لاشاری یکی از اقوام سند است. (تحفةالکرام از قانع تتوی ص ۲۵۶).

درباره اثبات خلافت شیخین، فروض عین، مسائل طهارت، نماز، زکوة، صدقه، روزه، اعتکاف، حج، عمره، فروض کفایه و غیره.
 آغاز: الحمد لله الذی علم نعم وارسل الینا نبیه محمدا سیدالعرب والعجم.

● ع/۵۴: نستعلیق، محمد عظیم خلیفه میان پناه علی قوم تنیا ؟
 ۲۱۵۶ هـ، ۳۳ ورق، عناوین قرمز.

رسائل ملاعلی قاری هروی

مولانا نورالدین علی بن سلطان محمد قاری هروی معروف به ملاعلی قاری در هرات متولد شده و پیرو مذهب حنفی بوده است. چون صفویان هرات را گرفتند وی برای حفظ سلامت خود به مکه مکرمه گریخت و همانجا در شوال ۱۰۱۴ هـ. درگذشت و مدفون گردید. مولانا همواره با مذاهب دیگر مخصوصاً با شافعی‌ها اختلاف داشته است (نقیسی ۱: ۳۹۴-۳۹۵).
 این مجموعه دارای دو رساله است:

۱- تشیيع فقهاء الحنفیه لتشیيع سفهاء الشافعیه

در پاسخ یکی از رساله‌های ابی المعالی عبدالملک بن یوسف الجوینی مشهور به امام الحرمین که در آن امام الحرمین مذهب حنفیه را محکوم نموده است.

آغاز: الحمد لله الذی انزل علینا قرآنا عربیا غیر ذی عوج.

● ع/۲۹-۱: نسخ «تمت الرساله علی ید تلمیذ المصنف منقولا من نسخه

نسخت و قوبلت وصحت علی نسخه المولف فی مکة المعظمه المکرمة زادها
الله تعالی شرفا و مهابة و تعظیما فی تاریخ سنة احدى واربعین بعد الالف». (۱۰۴۱ هـ.)
از ورق ۱ تا ۱۹.

۲- فصول المهمه فی حصول المتمة (والفضائل المتمة)

در باره ارکان نماز است.

آغاز: الحمد لله الذی اقام امرالدين باقامة الصلوة وادامتها وامر
بالمحافظة عليها.

● ع / ۲۹-۲: نسخ، همان خط، همان کاتب، در مجموعه دومین
رساله از ورق ۲۰ تا ۲۹.

فتاوی عالمگیری

تالیف مشترک علمای حنفی مذهب شبه قاره در دوره عالمگیر (۱۰۶۷-
۱۱۱۸ هـ). از کتاب الجنایات تا کتاب الفرائض.

آغاز: کتاب الجنایات و فیه سبعة عشر بابا. مات فریبی

● ع/۱۳: نستعلیق مایل به شکسته، ۲ ذی الحجه ۱۲۵۴ هـ.، بقلم محمد
عطاءالله بن مولوی حضورالله، بمقام حصار، عناوین قرمز، در اول فهرست
مضامین مشتمل بر هفت ورق + ۳۵۲ ورق. روی برگ اول مهر «محمد
عطاءالله خان ۱۲۲۳».

فصول المهمه ... ← رسائله الاعلی قاری

مجمع البحرين و ملتقى النهرین

از امام مظفرالدين احمد علی بن ثعلب المعروف به ابن الساعاتی بغدادی
حنفی (م ۶۹۴ هـ). نگاشته ۸ رجب ۶۹۰ هـ.

در باره مسائل فقهی و ضمناً در مورد اختلافات فقهای اربعه.
رجوع کنید به کشف الظنون ۲: ۱۵۹۹، مفید المفتی: ۲۱۷.

آغاز: الحمد لله جعل العلماء انجالا لاهتداء زاهره واعلاما للاقتدا
ظاهره.

● ع/۴۷: نسخ، «... و كان الفراغ منه بالحرم الشريف المكي بعد ضحوة
في يوم الجمعة حادي عشرين ربيع الاول عام اربعين وسبعماية به احسن الله
عاقبتها على يد العبد الفقير المعترف بالعجز والتقصير امين الدين بن ظهيرة -
القرشي المخرومي الحنفي...»

يعني اين نسخه پنجاه سال بعد از تاليف كتاب كتابت شده است.
۱۸۴ ص، محشی، عناوين قرمز.

منهيات

از ناشناس.

مشمول برده باب، هر باب از حديث نبوی شروع می شود با توضیحاتی
از گفتارهای خلفای راشدین و دیگر دانشمندان اسلام.

آغاز: بسمله... هذه منهيات على الاستعداد اليوم المعاد صنفها صفی
معتقد للنصح ولوداد. فان منها ما يكون مثنى و منها ما يكون ثلث الى
تمام العشرة فاما يكون مثنى.

● نسخ خوب، فقير محمد حسن، سده دو از دهم هجری، ۲۸ ص.

منية المصلي

از سيد كاشغري، در مورد مسائل معروف نماز است.

آغاز: الحمد لله... اعلموا وفقكم الله تعالى وايانا ان انواع العلوم.

● نستعليق، قل احمد نوشاهی ۱۲۴۴ ه.، بمقام ساهن پال، ۷۴ ورق.

نور الفتاوى المعروف فتاوى نوشاهيه

نور الله نوشاهی از ۱۱۶۹ تا ۱۳۳۳ ه. در قصبه رسول نگر ضلع
گوچرانواله مفتی بوده. در این مدت پرسشهای مردم را که از او شده بود،
در يك بياض درج نمود و آن را «جنگ» نام گذاشت. شرافت نوشاهی

آن جنگ را در یکصد و چهارده باب و فصل گرد آورده و به «نورالفتاوی...» موسوم کرده است. نورالله در آن جنگ از ۱۳۳ کتاب فقهی استفاده کرده است.

الوقایة الروایة فی مسائل الهدایة، شرح

شارح عبیدالله بن مسعود بن تاج الشریعة محمود بن صدر الشریعه احمد ابن جمال الدین محبوبی بخاری الشهیر به صدر الشریعه. متوفی ۷۴۷ هـ، تاریخ شرح آخر ماه صفر ۷۴۳ هـ. (کشف الظنون ۲: ۲۰۲۱).
 آغاز: الحمد لله رب العالمین... یقول العبد المتوسل الی الله تعالی باقوی الذریعه عبیدالله بن مسعود.

● ع/۱: متن بخط نستعلیق، عنوانات بخط ثلث با جوهر قرمز، احمد بن ابی بکر بن... الکاریزی، ۲۷ (رمضان) ۸۴۷ هـ، محشی، ۲۳۸ ورق، پس ازین بهمین خط رساله فی بیان کلمه لا اله الا الله (عربی) از امام فخرالدین رازی و استدراک و قایه از علاءالدوله، وجود دارد.

پژوهشگاه مطالعات فرهنگی

اوراد و ادعیه

پرتال جامع علوم انسانی

اوراد و ادعیه

مشمول بردعای سیفی کبیر، دعای سیفی صغیر و چهل اسماء تألیف سید باقر بن سید عثمان بخاری و شجره نوشاهی تألیف سید شریف احمد شرافت نوشاهی.

آغاز: اعتصام بسم الله الرحمن الرحیم - عزمت علیکم یا اصحاب السر والخواص واعتصمت بك بالله و بحق خضر والیاس و بحق کهیج و مهیج.

● نسخ خوب، شرافت نوشاهی، ۱۳۶۳ هـ، ۸۵ ص.

اوراد و ادعیه

مشمول بر سوره های یس، نبا، ملک و درو ده های کبریت احمر، تاج، اکسیر اعظم و مستغاث.

آغاز: یس، بسم الله الرحمن الرحيم. یس والقرآن الحکیم.

● نسخ خوب، سید بشیر احمد بشارت نوشاهی، ۱۳۴۵ هـ، ۱۳۴۸ هـ.

۱۳۲ ص.

اوراد و ادعیه

گردآورده بشیر احمد بشارت نوشاهی که از ۱۳۴۲ تا ۱۳۷۱ هـ. به این کار مشغول بوده است، ادعیه زبانه‌های عربی، فارسی و اردو است و از آنجمله در عربی شجره قادری نوشاهی (لامیه) از مولوی عبدالحق چشتی نظامی هرلانوالی و تحفه مرسله (عربی) از شیخ محمد مبارک ابی سعید فضل الله، می باشد.

آغاز: بروز جمعه - بسم الله الرحمن الرحيم، سوره فاتحه.

● نسخ و نستعلیق، بخط گردآورنده، ۱۴۲ ص.

درود مستغاث

آغاز: (ص ۱) الحمد لله على ماضی - والحمد لله ما بقى والصلوة والسلام على محمد خیر الوری.

● نسخ، میان کامل دین ولد میان شمس الدین، سده سیزدهم، ۱۲ ص.

اخلاق

کتاب اخلاق

بعلت ناقص بودن نسخه از اول و آخر نام کتاب و مؤلف معلوم نشد. چندین باب دارد. باب دوم در بیان علم و جهل، باب سوم در ذکر عقل و الحموقه.

آغاز: (ناقص) بل ارادنه عالته و فافده ولا یجوران یكون معصية العاصی و کفر الکافر ارادته و مشیتة لا...

● نسخ خوب، سده یازدهم هجری، ۳۰ ص.

نعم المعیار والمقیاس فی معرفة مراتب الناس

از علی بن حسام الدین معروف به متقی

مشمول بر چهار «مرتبه»: ۱- عامی فاسق ۲- عامی صالح

۳- خاص ۴- اخص الخواص.

آغاز: الحمد لله الذی علم بالقلم علم الانسان عالم یتعلم والصلوة والسلام
علی سیدنا رسوله محمداً فضل الرسل و علی آله واصحابه هم اکمل الکمل...

● نسخ ونستعلیق، فقیر محمد حسن، سده دوازدهم، ۸ ص.

تصوف

آداب المریدین، شرح

متن عربی از ابوالنجیب عبدالقاهر سهروردی (م ۵۶۳ ه) و شرح

از ملاعلی قاری هروی. من این شرح را در فهرست موزه پاکستان: ۱۹۵

به عنوان کتاب فارسی ذکر نموده ام که درست نیست. از همین فهرست در

فهرست مشترک پاکستان ۳: ۱۲۲۰ نیز اشتباه وارد شده است.

آغاز: (مقدمه) الحمد لله الذی ادبنا واحسن (شرح) والحمد لله

رب العالمین اقتدا بکتاب الله المجید واقتفا بحديث النبی الحمید حیث قال

کل امرئی باللم (ص ۷).

● ۶۰/ع - نستعلیق، عبدالشکور بن حافظ رحمت الله معروف به

کاتب البلوسی برای دلیل خان، ۲۹ رجب ۱۱۰۴ ه، ۱۳۶ ورق. منقول از

نسخه مورخ ۲۰ جمادی الاول ۱۰۵۴ ه. در مکه مکرمه.

بیان الاسرار (سر الاسرار)

منسوب به شیخ عبدالقادر جیلانی (۴۷۱-۵۶۱ ه). اما قطعاً تالیف

او نیست و نوشته یکی از پیروان سلسله قادریه می باشد. ۲۴ فصل دارد.

۱- رجوع الانسان الی وطنه. ۲- ردا الانسان الی اسفل السافلین.

- ۳- حوائیت الارواح. ۴- علوم. ۵- توبه و تلقین. ۶- متصرف. ۷- اذکار.
 ۸- شرایط ذکر. ۹- رؤیت الله تعالی. ۱۰- حجب ظلمانی و نورانی.
 ۱۱- سعادت و شقاوت. ۱۲- فقراء. ۱۳- طهارت. ۱۴- صلوة شریعة
 و طریقة. ۱۵- طهارة المعرفة. ۱۶- زکوة شریعة و طریقة. ۱۷- صوم
 شریعة و طریقة. ۱۸- حج شریعة و طریقة. ۱۹- وجد و صفا.
 ۲۰- خلوت و عزلت. ۲۱- اوراد خلوت. ۲۲- واقعات فی نوم.
 ۲۳- اهل تصوف. ۲۴- خاتمه.

آغاز: بسمله، وصل الله على سيدنا محمد وآله وصحبه وسلم تسليماً
 كثيراً الى يوم الدين.

● نستعليق خوب، سده سیزدهم، ۵۲ ص.

السیر السلوک الى ملك الملوك

از شیخ قاسم بن صلاح الدین الخانی الحلبی (۱۰۲۸ - ۱۱۰۹ هـ).
 دارای یک مقدمه، ده باب و یک خاتمه.
 مقدمه در اصطلاحات صوفیه، ابواب:

- ۱- ذم دنیا و لذات دنیا ۲- حث علی سلوک. ۳- حجب ۴- نفس اماره.
 ۵- نفس لوامه. ۶- نفس ملحد. ۷- نفس مطمئنه. ۸- نفس راضیه.
 ۹- نفس مرضیه. ۱۰- نفس کامله.
 خاتمه: مرشد و اوصاف او.

ر.ک. به: ایضاح المکنون ۲: ۳۴- معجم المؤمنین ۸: ۱۰۴، هدیه العارفين
 ۱: ۸۳۳.

آغاز: الحمد لله الذي اهبط بحكمته اسرار ذاته من سماء العلماء الى
 ارض الطبيعة الكلية.

● ۵۱/۴: نسخ، سده سیزدهم، صفحه اول دارای یادداشت در گذشت
 سید علی بن الانجق؟ در ۱۲۰۱ هـ. و یک مهر «العبد عطا الله امین ۱۲۰۳ هـ.»
 ناقص الآخر، باب سوم ادامه دارد. ۱۲۲ ص.

رساله فی نسبتہ الصوفیہ

از محمود بن حسن حسنی (ص ۲) قیاس شود با نام کاتب رسائل شاه داعی شیرازی مکتوبه ۸۸۲ و ۸۹۵ و ۹۰۵ هـ. در گنج بخش اسلام آباد بشماره ۸۴۹ که محمود بن حسن محمود حسنی نام دارد. (گنج بخش ۲ : ۴۲۳).

آغاز: لله الحمد علی التوفیق لمتابعة رسوله المصطفى فی اخص الطريق صلی الله علیه وعلی آله الذین کل منهم حبیب الحق و محب الدین.
● ع/۱۴۹: نسخ خوب، این نسخه از «مرآة الحقائق» مورخ ۱۰۰۵ هـ جدا شده است. اولین رساله در مجموعه، ص ۲-۷.

دستور زبان

حواشی الشریفیه علی المتوسط

آغاز: قوله اعلم ان معرفة هذا الی حد الشیعی مابین ماهیته.

● نسخ، ترقیمه بدینگونه است: *فنی و مطالعات فریبی*

«تمت الحواشی الشریفیه الشریفیه علی المتوسط بید الفقیر بر خوردار بن شیخ حاجی محمد فی موضع صادق پور ساکن ساهن پال من اعمال پرگنه تپه رسول پور هیلان».

کاتب فرزند بزرگ حضرت حاجی محمد نوشه گنج بخش بوده و در ۱۰۹۳ هـ. وفات یافته است. ۷۴ ورق، کهن ترین نوشته ای در کتابخانه نوشاهی که بقلم یکی از بزرگان نوشاهی می باشد.

دُرر

تألیف، سجاوندی درباره مسائل نحو.

آغاز: الحمد لله الذی تفرد بالعظمة والجلال والاكرام وجعل العلم فی الارواح كالقوت فی الاجسام .

● ع/۴۶: نسخ خوب، سدهٔ دهم. بعضی کلمات قرمز، ۱۷۰ ص.

مراح الاواح شرح ایضاح المراح (شرح جلالیه)

شارح جلال بن نصیر چنابی.

آغاز: ان اکمل الکلام و افضل المرام الحمد لله علی نعمایه المتوالیه
والایه .

● ع/۵۸: نستعلیق، ۱۱۳۷ هـ، عناوین قرمز، ۱۶۰ ص.

خط شناسی

مباهج الاعلام فی مناهج الاقلام

از سید عبدالرحمن بن محمد بن علی بن احمد حنفی بسطامی (ص ۴۰ فصل ثالث) دربارهٔ شناخت خط های قدیم از آدم تا فراغنه مصر. چهل خط متداول را در پنج فصل ذکر نموده است. این کتاب از سوی مطبع مظفری بمبئی در سال ۱۳۲۴ هـ. به چاپ رسیده است.

● نستعلیق خوب، شرافت نوشاهی، ۱۳۶۰ هـ، ۱۳۶ ص.

● نستعلیق، شرافت نوشاهی، ۴۵ ص.

● نستعلیق، شرافت نوشاهی، ۵۱ ص.

سیرت النبی

شمایل النبی

از حافظ ابو عیسی محمد ترمذی.

آغاز: الحمد لله و سلام علی عباده الذین قال الشیخ الحافظ ابو عیسی.

● نستعلیق. اگرچه روی نسخه اسم کاتب موجود نیست ولی معلوم است که نوشتهٔ قل احمد نوشاهی (م ۱۲۸۶ هـ) است و مهر او «کل احمد

منور است نورالله» نیز در صفحه ۱۶۹ ثبت شده است، ۱۶۹ ص.

قصیده

در مدح پیامبر اکرم (ص) به پیروی قصیده برده.

آغاز: زاداشتیاقی لجیران بندی سلم

وهام قلبی لذكر البان والمعلم

● نسخ خوب، سده سیزدهم، ۸ ص.

المواهب اللدینه بالمخ لمحمدیه - نصف الثانی

از امام شهاب الدین ابی العباس احمد بن محمد قسطلانی (م ۹۶۳ هـ).

در ده «مقصد». تسوید آن در شوال ۸۹۸ هـ و تبییض در شعبان ۸۹۹ هـ شده است. (کشف الظنون ۲: ۱۸۹۶).

نسخه مورد نظر از بحث الخامس شروع می شود.

آغاز: المقصد الخامس فی تخصیصه علیه الصلوة والسلام بخصایص

المعراج والاسراء.

● ع/۳۰: نسخ، احمد بن فقیه عمر المکی المکنی بالیمنی، نزیل الحرم

الشریف المکی، ۱۷ جمادی الاول ۹۶۷ هـ، عناوین قرمز، ۵۱۲ ص.

علوم متفرقه

بیاض

دارای گزیده هایی از آثار شیعی، قطعات تاریخ، معماها، نسخه های

طبی، قطعه تاریخ یکنفر ناصبی م ۱۱۷۶ هـ، سروده نصیرالدین علی باسطی

(ورق ۳۶ ب)، گزیده اشعار عربی و فارسی شعرای مختلف از آن جمله

سید بنده علی خان باسطی (م ۱۱۹۹ لکهنو؛ تذکره شعرای کشمیر ۱: ۱۷۶)

مولانا جامی، مولانا حسن علی خراس، اشعاری که در نامه و پیام و در

مکتوبات اقشار مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد، اشعار شوقیه و فراقیه، شکایتیه، شوقیه، شکوه‌آمیز و انتخاب موضوعی بسیاری از اشعار دیگر، رساله اسوة الاولیاء از سید نعمت‌الله کرمانی به تصحیح و توضیح محمد علی حزین لاهیجی (م ۱۱۸۰ هـ) که این کار را در ۱۱۵۷ هـ در دهلی انجام داده است (ورق ۱۰۳-۱۰۷ ب). برای نسخه دیگر ر.ک. به: منزوی ۲/ (۱): ۱۰۹۴.

افکار حزین لاهیجی درباره آداب سماع (ورق ۱۰۸ ب - ۱۱۰ ب) مرثیه میر شمس‌الدین فقیر بروفات میر کبیرالدین حسن بن میر نصیرالدین علی (ورق ۱۱۴ ب - ۱۱۵)، تاریخ ولادت و وفات میر ظهیرالدین حسین برادر میر کبیرالدین سروده فقیر (ورق ۱۱۵ ب). خطبه بیاض میر شمس - الدین فقیر (ورق ۱۲۰ الف - ۱۲۰ ب) اشعار فارسی شاه نسبتی تهنائسری عفت دختر سید امتیاز علی خان هما، گلشن علی جونپوری، نواب سید بنده علی باسطی سلمه‌الله تعالی، شیخ عبدالرضا متین و دهها شاعر دیگر، اشعار در تعریف هر حرفه (از ورق ۱۶۰ ب - ۱۶۱ الف)، قصیده رائیه شمس - الدین فقیر در مدح حضرت علی (ع) که در سال ۱۱۶۴ هـ سروده شده و در هربیت آن یکی از صنایع ادبی بکار رفته است. این قصیده با مقدمه مختصری و تعلیقات از راقم این سطور در اورنتیل کالج میگزین، لاهور در شماره مسلسل ۲۳۵-۲۳۶ در صفحات ۵۳ تا ۶۵ در سال ۱۹۸۶ میلادی بچاپ رسیده است. این قصیده در بیاض مورد بحث از ورق ۱۶۵ ب تا ۱۶۸ ب قرار دارد. بعد از آن قصیده «شمس المعارف» از فقیر دهلوی است (ورق ۱۶۸ ب - ۱۷۱ ب).

آغاز: (در ابتدا چهار ورق ندارد) و عنه عن صفوان عن عاصم بن حمید عن ابی بصیر.

● ۱۸/ع: نستعلیق، اشعاری که بر ورق ۵۴ ب نوشته شده است تاریخ کتابت ۲۳ جمادی الثانی ۱۲۴۷ هـ دارد، عناوین سرخ، از ورق ۵ تا ۱۷۵.

ترویج القلوب

شرافت نوشاهی نوشته‌های متفرق محمدحیات نوشاهی (م ۱۱۷۳) را در تاریخ ۱۷ ربیع‌الثانی ۱۳۶۰ ه. در پانزده باب جمع‌آوری و ترتیب داده است.

۱- تحمید و مناجات ۲- سلسله شریف نوشاهی ۳- علم قرآن
 ۴- فقه ۵- تصوف ۶- تعبیر خواب ۷- تاریخ ۸- خواص سوره‌های قرآن
 ۹- اعمال‌ها ۱۰- فال‌گرفتن ۱۱- فرهنگ ۱۲- طب ۱۳- اقتباسات کتب
 مصنف ۱۴- نوشته‌های مهم نویسندگان ۱۵- اشعار.
 آغاز: شروع می‌کنم من این کتاب را بنام خدا
 ر.ک. به: شریف‌التواریخ ۱/۲: ۲۲۹.

● نستعلیق خوش، شرافت نوشاهی، ۲۱ رجب ۱۳۸۸ ه.، ۱۹۸ ص.

حقایق نوریه

شرافت نوشاهی یادداشت‌های متفرقه نورالله نوشاهی (م ۱۲۲۹ ه.) را در تاریخ ۲۰ شعبان ۱۳۸۷ ه. در چهارده باب به‌اضافه مقدمه گردآورده است، ابواب: ۱- علوم قرآنی ۲- حدیث ۳- فقه ۴- تصوف ۵- اوراد ۶- اعدادالوقف ۷- اعمال‌ها ۸- تاریخ ۹- طب ۱۰- فرهنگ ۱۱- فهرست تصانیف نویسندگان ۱۲- نقل نوشته‌های متفرق نویسندگان ۱۳- نظم ۱۴- نقل امضاها و ترقیمه‌های نگارنده. ر.ک. به: شریف‌التواریخ ۱/۲: ۲۴۹.

آغاز: ... این بیاض است عجیب مشتمل بر دقایق علمیه و حقایق عملیه.
 ● نستعلیق و نسخ خوش، بخط جامع، ۲۰ شعبان ۱۳۸۷ ه.، ۸۰ ص.

رشحات‌الفنون

از امین‌الدین خان بن سیدابوالمکارم بن امیرخان‌الحسینی هروی (ص ۲) که حاکم تنه بوده و در ۱۱۲۷ ه. در گذشته و در مکللی به‌خاک سپرده شد، رشحات‌الفنون را که مشتمل بر شانزده دانش متفرقه است در ۱۱۲۳ ه. تألیف نموده است (ص ۲).

ر.ك. به: پاکستانی مین فارسی ادب ۳: ۸۲۲، ریو ۳: ۱۰۵۵.
 آغاز: سپاس بی قیاس آن معبود مطلق و آن مسجود برحق را.
 ● ع/۶۳: نستعلیق، غلامرضا، سلخ صفر ۱۱۹۷ هـ، در حالت سفر
 به مقام بهاولپور، عناوین سرخ، ۱۶۳ صفحه، بر صفحه‌های ۲ و ۱۶۳ مهر
 «عبدشاه نوازخان ۱۲۲۷» ثبت است.

فواید فیروزشاهی

از شرف‌بن محمدالعطائی. انتساب بنام فیروزشاه تغلق (۷۶۲-۷۹۰ هـ)
 نگارنده در خاتمه نوشته است «چون افضلیت نیت ثابت شد زهی نیت
 تعلیم و افاده فواید علوم از کتب التقاط کرد و این مجموعه را بخطاب
 شهریار معظم مرتب گردانید و بر سبیل هدیه بحضرت جهان‌پناه عرضه
 داشت» (ص ۷۸۳).

در ۱۱۵ باب در مسایل ادبی، تاریخی، فقهی و مطالب اخلاقی.
 فصل هشتم باب اول مشتمل بر علم عروض است. در این فصل نویسنده از
 اشعار امیر خسرو دهلوی (م ۷۲۵ هـ) شاهد آورده است. اگر زمان نگارش
 مذکور درست باشد پس این یکی نمونه قدیم استناد اشعار خسرو می‌باشد.
 نگارنده در هر باب و در هر فصل منابع خود را یاد کرده است و اگر
 فهرست این منابع، تهیه شود نام کتابهای متعدد بدست خواهد آمد که
 تا سده هشتم هجری تألیف شده است. ر.ك: ایوانف: ۵۱۷، گنج‌بخش ۴:
 ۲۲۸۱، موزه: ۸۴۲.

● ع/۶: نستعلیق، سده نهم هجری، «چ» را «ج» و «گ» را «ك»
 نوشته است. عناوین سرخ، در ابتدا دوسه ورق ندارد و در فهرست ابواب
 فهرست باب ۵۲ ادامه دارد البته متن کامل است. ۷۹۷ ص. ۱۹ سطر.

لطائف گل‌شاهی

شرافت نوشاهی در سال ۱۳۶۸ هـ بیاض سید گل محمد بن عصمت‌الله
 نوشاهی (م ۱۹ ذی‌الحجه ۱۱۷۰ هـ) را در ۲۲ باب بر حسب موضوع
 گرد آورده است که دارای یادداشتهای گل محمد از سال ۱۱۳۰ تا ۱۱۷۰ هـ.

می‌باشد. هر باب چندین فصل دارد. فهرست ابواب :

- ۱- مدحیات ۲- انساب ۳- فقه ۴- حدیث ۵- تصوف ۶- اوراد
- ۷- اعمال‌ها ۸- تاریخ ۹- طب ۱۰- نجوم ۱۱- ریاضی ۱۲- شیمی
- ۱۳- امثال ۱۴- معما ۱۵- صنایع ۱۶- پرسش و پاسخ ۱۷- هجو ۱۸- رسائل
- ۱۹- غزلیات ۲۰- مخمسات ۲۱- رباعیات ۲۲- ابیات.

آغاز: الحمد لله على فضاله ونعمائه... اما بعد احقر العباد فقير شريف
احمد شرافت... بخدمت ارباب دانش و بينش معروض می‌نماید.
ر.ك. به: شريف التواريخ ۱/۲: ۵۴۳.

● نستعلیق، شرافت نوشاهی، ۲۲ شوال ۱۳۶۸ هـ. ، ۴۲۱ ص.

ترجمه و تفسیر قرآن

احسن القصص (تفسیر نقره‌کار)

از معین مسکین هروی (ص ۲) متوفی ۹۰۷ هـ، تفسیر سوره یوسف
است.

آغاز: ربنا آتنا من لدنك رحمة وهی لنا من امرنا.
همان مشترك ۱: ۳.

● نستعلیق، قل احمد نوشاهی، ۱۲۴۵ هـ. ، ۵۵۰ ص.

اعجاز موسوی (تفسیر طلاکار)

از معین مسکین هروی، تفسیر آیه‌های قرآنی درباره حضرت موسی
است. ر.ك. به: مشترك ۱: ۶۴.

آغاز: ربنا آتنا من لدنك رحمة وهی لنا امرنا رشد الحمد لله نحمده.
● نستعلیق، قل احمد نوشاهی متوفی ۱۲۸۶ هـ. ، ۴۲۰ ص.

البحر المواج والسراج الوهاج

تفسیر معروف قرآن از قاضی شهاب‌الدین احمد دولت‌آبادی (م ۲۵)

رجب ۸۴۹ هـ.) است که بروزگار شمس‌الدین ابوالمظفر سلطان ابراهیم شاه شرقی جونپور (۸۰۴-۸۴۴ هـ) نگاشته بود. همان، مشترک ۱:۱۰. ● ع/۲: این نسخه از پارۀ ۱۸ (ناقص‌الاول) تا پارۀ ۲۳ (ناقص - الآخر) می‌باشد.

آغاز: «... انزلناها لعلکم تذکرون بمعنی تذکر و... است بانزلنا معنی اینست... صورتی است که آن را فرستاده‌ایم»
خط بهار، سده نهم / دهم هجری، ۷۱۶ صفحه، از نظر قدمت و خط نسخه‌ای نادر است.

● ع/۱۰: این نسخه از سوره مریم تا سوره والصفات است، ناقص - الآخر، خط بهار، سده نهم / دهم هجری، ۱۸۵ صفحه، صفحه ۲ و ۳ دارای نقش و نگار والواح معمولی است. این نسخه هم از لحاظ قدمت و نوع خط ارزش دارد. بر صفحه اول پنج مهر ثبت شده بود که دومهر محو گردیده است، یک مهر بنام «عبدالوهاب خان ۱۱۶۶» بخط نستعلیق، و مهر دیگری بنام «محمد عبدالرب ۱۲۶۲» بخط نسخ خوانده می‌شود.

خلاصه معانی التنزیل فی تفسیر کلام‌الجلیل - نصف اول

از شیخ عبدالمطلق؟ بن جمال که این را از عربی به فارسی ترجمه کرده است (دیباچه ص ۴)، ترجمه تحت‌لفظی قرآن مجید است که در بعضی موارد شأن نزول هم ذکر شده است. مترجم در دیباچه می‌نویسد که این ترجمه بنا به درخواست بعضی از دوستان صورت گرفته است که فهمیدن مشکلات عبارت عربی و ترتیب قرآن و بدایع نظم برای آنان مشکل بود. از نظر زبان و سبک می‌توان آن را ترجمه سده هشتم یا نهم هجری قرارداد.

نمونه: (سورۀ کهف) «همه حمدها مر خدا راست انک فرو فرستاد بر بنده خویش کتاب را یعنی قرآن را بر محمد صلی‌الله علیه وسلم و نگردانیده است قرآن را کزی بهیچ وجهی و گردانیده است او را راست مستقیم تا بترساند بنده خدای پیغامبر علیه‌السلام کافران را از عذاب

سخت که برای ایشان در قرآن مسطورست و بشارت دهد مؤمنان را که عمل صالح می کنند».

آغاز: «سپاس و ستایش مرالهی و خالق را که آفرید جمله جهان را بجهت عبادت و معرفت خود لقلوله تعالی و ما خلقت الجن والانس الالیعبدون و قوله فی الحدیث القدسی کنت کنزا مخفیا فاجبت ان اعرف فخلقت الخلق لاعرف رحمانی که روزی دهنده مؤمنان و کافران را بوعده کرم خویش» در صفحه چهار چنین آمده است :

«اما بعد می گوید استاد اجل اعظم معظم، پیشوای محققان دین و راهبر اهل یقین، (حجت) مقربان امام متقیان برگزیده حضرت ذی الجلال شیخ عبدالملطوق؟ بن جمال ادر که الله مطغه واسکنه... (پاره شده) ... صادق و مبتدی راه دین... (پاره شده)... فرقان حمید مشغول گردد... نزول آن فکر کند برای... و اخبار و ما... معضلات بعبارت عربی کرده اند و... ملتسمان استعداد درک تفسیر عربی... بدایع نظم قرآنی ندارند حیران... از تداوم... بعضی... التماس ایشان ترجمه فارسی بعبارت موجز و الفاظ مختصر متضمن شان نزول کرده شد و نام این مجهوعه «خلاصه معانی التنزیل فی تفسیر کلام الجلیل» نهاده آمد تا در فهم مبتدی درآید و از آن بهره مند شود و مهتمثل فرمان خدای تعالی باستعاذه از دیو رانده بقوله تعالی و اذا قرأت القرآن فاستعذ بالله من الشیطان الرجیم کرده چون بخواهد قرأت قرآن پس پناه خدای عزوجل بگیرد از دیو رانده شده و بگوید اعوذ بالله من الشیطان الرجیم پناه می گیرم بخدای از دیو رانده بسم الله الرحمن الرحیم بنام خدا بسیار بخشاینده هموار بخشاینده می خواهم من.

خاتمه: (سوره کهف) ... بعد از آن درختان خوردن گیرند همه عالم بی ستر کنند و در همه شهرها فتنه افکنند مگر در مکه و مدینه و بیت المقدس و کوه طور شش ماه در جهاد باشند مقدمه ایشان در شام بود و ساقه. ناقص...
الآخر.

● ع/۳ نسخ: آیه ها سرخ، سده نهم هجری، ۶۸۴ صفحه، ۲۱ سطر

ناقص الآخر، ویژگی خط اینست که «گ» را «ك» و «چ» را «ج» نوشته است.

مواهب علیه - جلد اول

از ملاحسین واعظکاشفی - همان مشترك ۱: ۷۴
 آغاز: بعد از تمهید قواعد محامدالهی.

● نستعلیق و نسخ خوش، متن قرآن سرخ، دوازدهم هجری،
 ۸۱۴ ص.

قرائت

خلاصة التنزیل (منظوم)

از ابن عماد، به سال ۸۰۳ ه. سروده است.
 مخارج بر مبنای حروف تهجی قرار دارد.

آغاز: ای بنام تو افتتاح کلام از ثنایات زبان رسیده بکام.

همان: مشترك ۱: ۱۱۴، نگارنده فهرست می نویسد که معلوم نیست
 نگارنده آیا همان ابن عماد خراسانی متوفی ۸۰۰ ه. است یا کسی دیگر و
 سپس سال نگارش ۸۰۳ ه. را نیز صراحت نموده است!

● ۵۹/ع-۲: نستعلیق (محمد نیاز ساکن کانمرا پراگنهاتک) سده
 دوازدهم هجری، رساله دیگر در مجموعه، ص ۳۸-۴۹.

خلاصة القرا

از قاسم جون پوری، بروزگار شاه جهان (۶۷-۱۰۳۷ ه.). در نه
 باب. همان مشترك ۱: ۱۱۵.

آغاز: الحمد لله الذی انزل... اما بعد... در عهد سلطنت... شاه جهان
 پادشاه... مدتی در صحبت.

● نستعلیق، قاسم شاه، ۱۲۹۸ ه، ۱۴ ص.

زینت القاری

از نصرالله بن سکندرالله (دیباچه) درباره :

اظهار و اخفا، یرملون، بوف، شد، مد، ابدال، ترقیق و تفخیم، تخفیف، تبدیل، تسهیل، سجده تلاوت.

آغاز: الحمد لله رب العالمین والعاقبة للمتقین والصلوة علی رسوله محمد وآله اجمعین اما بعد. چنین گوید بنده کهترین نصرالله بن سکندرالله.
● ع / ۳-۵۹: نستعلیق، (نیاز محمد ساکن پرگنه انک) سده دوازدهم هجری، رساله سوم در مجموعه، ص ۵۰-۶۰.

علوم قرآنی

فالنامه قرآنی

از نورالله نوشاهی. گردآوری از شرافت نوشاهی به سال ۱۳۶۰ هـ. ر.ک. به: تذکره نوشته: ۱۶۸.
آغاز: هر که خواهد که فال مصحف بیند باید که شرایط بجا آرد.
● نستعلیق، شرافت نوشاهی، ۲۳ شعبان ۱۳۸۷ هـ، ۸ ص.

قصص الانبیا

بروایت محمد بن اسماعیل بن ابراهیم بخاری.
آغاز: الحمد لله ... قال بلغنا عن محمد بن اسماعیل.
همان: مشترك ۶: ۹۳۹.
● نستعلیق خوش، قل احمد نوشاهی، ۲۱ شعبان ۱۲۷۴ هـ، ۵۷۰ ص.
● نستعلیق و نسخ، غلام محی الدین بن میان عبدالله نوشاهی، صفر ۱۲۷۵ هـ، ۵۷۴ ص.

اصول حدیث

رساله اصول حدیث

از خواجه مولانا اصفهانی که از آذربایجان به هرات رفته بود و در آنجا مدت‌ها مورد انعام والطف سلطان حسین میرزا و اولاد او قرار گرفته

بود. بعداً به ماوراءالنهر رفته و همانجا به تاریخ ۵ جمادی الاول ۹۲۷ هـ. دیده از جهان فرو بست و در خیابان بخارا مدفون گردید. (حدایق الحنفیه: ۳۹۰).

رساله مختصری است در تعریف علم حدیث، اصول حدیث، اصطلاحات علم حدیث و مراتب و درجات حدیث.

آغاز: مشارقه در بیان تعریف علم حدیث و موضوع و غایت آن و آنچه معرفت آن شارع علی وجه البصیره را مناسب است.

● ع/۳۲: نستعلیق، سده دهم هجری، ۱۲ ص.

رساله اصول حدیث

از شیخ عبدالحق بن سیف الدین دهلوی بخاری (ص ۲) که مطالب را زیر عنوان «وصل» بیان کرده است.

آغاز: الحمد لله اکمل الحمد علی کل حال... اما بعد این رساله ایست در بیان اصول حدیث که فقیر حقیر... بامر بعضی از اجله اصحاب واعزاء احباب تالیف نهوده و ترتیب داده است.

● ع/۴۱-۱: نستعلیق، نصرالله بن عبدالسلام، ۱۱۱۲ هـ. نخستین رساله در مجموعه، ورق ۱ تا ۱۴ ب.

حدیث

شرح احادیث رسول

بعثت افتادگی نسخه نام نگارنده و کتاب معلوم نشد. استاد احمد منزوی این نسخه را دیده‌اند و نظر ایشان اینست که این کتاب متعلق به دوران ابتدائی صفوی (سده دهم هجری) است و نگاشته یکی از نویسندگان ایرانی می‌باشد که برای روضه خوانی به رشته تحریر کشیده است. در این کتاب دو منظومه دیده می‌شود که در یکی تخلص «بهشتی» و در دیگری «نجم» آمده است.

فرومگذار حق اهل بیتش
 که کردی دوزخی چون آن بهشتی
 بهشتی نصرت آل پیمبر
 بدین معنی نه از اهل بهشتی
 (ص ۶۲)

نجما حدیث وصلش زینهار تا نگویی
 کان عقل در نیابد واندردهان نگنجد
 (ص ۱۶۹)

کتاب دارای ۵۱ فصل است و در هر فصل یک حدیث رسول با کمک اشعار و روایات دیگر گزارش داده شده است. اغلب احادیث در مناقب اهل بیت می باشد و نگارنده کتاب حضرت علی (ع) را گاه با لقب «شاه مردان» و گاهی با «علی کرم الله وجهه» یاد می کند. در دیباچه کتاب کلمات ابتدائی ۵۱ حدیث مذکور در متن بدینگونه آمده است:

۱- خمس من کن ۲- انا وجهت ۳- فضیلت علی ۴- اخبرنی
 ۵- من احب ۶- عن جابر ۷- انا کان یوم ۸- سبعة لیظلهم الله
 ۹- قدموا قبل ان ۱۰- من اصبح معافاً ۲۰- ان الله اصطفی ۳۰- الهی
 اصطفیت ۴۰- من احب (ان یکون اقوی الناس...) ۵۰- ان قال من
 جمع ست خصال... ۵۱- المعونت من الله.

● ع/۲۶ نستعلیق خوب و باارزش، سده دهم هجری، عناوین سرخ،
 ظاهراً از اول یک ورق و در آخر یک یا دو ورق افتاده است. ۴۸۲ ص.
 آغاز: «وسرور والحمد لله رب العالمین، فهرست مافیه من الفصول.
 فصل اول خمس من کن».

عقاید (مباحث دینی)

تکمیل الایمان

از شیخ عبدالحق محدث دهلوی.
 آغاز: الحمد لله رب العالمین... اما بعد می گوید فقیر حقیر اضعف

عبدالله القوی الباری عبدالحق.

● نستعلیق، قل احمدنوشاهی (م ۱۲۸۶ هـ) ساکن موضع صادق- پورچک ساهن پال. ۱۴۶ ص.

صلوة الاسرار

از شیخ عبدالحق محدث دهلوی در بیان نماز دور کعت مخصوص گروه عرفانی قادریه. نگارنده از کتابهای بهجة الاسرار و معدن الانوار استفاده نموده است.

آغاز: دو گانه که متعارف است در سلسله شریفه قادریه امری مقرر و مشهود و معمول است و بعضی فقها را بجهت تخطی که آن معلوم خواهد شد سخن است.

● نستعلیق خوش، شرافت نوشاهی، ۱۳۶۹ هـ، ۱۷ ص.

صولة القادریه

از محمدسراج به سال ۱۲۷۲ هـ. عنوان کتاب برابر با سال نگارش است. نگارنده نظرات مولوی نذیر حسین را رد نموده است و خواندن «یا شیخ عبدالقادر شیئاً لله» را جائز دانسته است و از کتب شیخ عبدالقادر جیلانی و عبدالحق محدث دهلوی نقل قول کرده است.

آغاز: «الحمد لله... واضح باد رسالته عالییه صولة القادریه که نامش مخبر از سال انجامش.

● نستعلیق خوش، شرافت نوشاهی، ۸ ذی الحجه ۱۳۶۹ هـ، ۸۳ ص.

قصیده امالی، شرح

در نسخه چاپی این شرح به آخوند درویش زه (م ۱۰۴۸ هـ) منسوب شده است اما نسخه خطی، اسم شارح را ندارد.

آغاز: الحمد لله رب العالمین... ملک مالک مولی الموالی... یعنی آن خداوند که بادشاه بادشاهان و خداوند خداوندان است مراورا سزد صفت

بزرگی و برتری.

ر.ك: مشترك ۲: ۱۱۵۸.

● ع/۳۷: نسخ خوب، ملاصادق ولد فتح محمد صباغ ساکن جهنگ سیال (پنجاب) ۲۰ ربیع الاول ۱۱۰۸ هـ، ۵۴ ص.

نافع المرشدین

از شیخ یار محمد ملتانی که نماز قادریه (نگاه کنید به صلوة الاسرار، بالا) را تأیید نموده و کتاب دافع المبطلین نوشته ابراهیم بن محمود بلخی را که او این نماز را فعل شریک می گفت، رد کرده است.

آغاز: بسمله فی دافع المبطلین من تصنیف الفاضل الکامل علامه الوری افضل المتأخرین ابراهیم بن محمود البلخی ان ضرب الاقدام بعد الصلوة... ضرب اقدام نیز اصل است مقیس علیه.

● نستعلیق و نسخ خوش، شرافت نوشاهی، ۱۳۶۹ هـ، ۹ ص.

فقه

رساله در بیان صفت ایمان و احکام و ارکان نماز (احکام الصلوة)

مصنف ناشناس. بروش پرسش و پاسخ (اگر ترا پرسند، بگو).
 آغاز: الحمد لله رب العالمین والعاقبة للمتقین والصلوة والسلام علی رسوله محمد وآله واصحابه اجمعین. حمد متواتر و ثنای متکثر مرحضرت بی نیاز را.

● ع/۵۹-۱: نستعلیق، محمد نیاز، ساکن کانمراپر گنه اتک، بر صفحه اول مهر «یار محمد امید شفاعت نبی دارد ۱۱۸۱ هـ.» ثبت است. نخستین رساله در مجموعه، ص ۲-۳۷.

بیت الاسلام

نگارنده نامعلوم. مسایل مهم فقهی بروش پرسش و پاسخ بیان شده است.

آغاز: الحمد لله ... بدانکه ای عزیز نام این کتاب بیت‌الاسلام در بیان نماز و روزه و حج و غیره ذلك.

● نستعلیق، ۲۹ شعبان ۱۲۱۱ هـ، ص ۳۲.

تحفه نصاب (منظوم)

یوسف گدا به سال ۷۵۷ هـ. قصیده معروف رائیه در ده باب.

● نستعلیق، غلام قادر نوشاهی ولد میان عبدالله، محرم ۱۲۳۵ هـ،

ص ۵۶.

خلاصه کیدانی، شرح (سعدیه)

متن لطف‌الله نسفی را سعدالدین تفتازانی شرح نموده است. کتاب معروف فقه است.

آغاز: بسم‌الله الرحمن الرحیم. معنی التسمیه بالفارسیه التحقيق بنام خدای بی‌همتا آغاز می‌کنم بنام خدای که روزی دهنده است مرؤمنان را و کافران را.

● نسخ، سخت خوانا، سدهٔ سیزدهم هجری، ۱۴ ص، ناقص‌الآخر.

صیدیه

از شیخ‌الاسلام سعدالدین هروی. باهتمام محمد سرفراز ظفر در سال ۱۴۰۴ هـ. از طرف مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان در اسلام‌آباد بچاپ رسیده است. در مورد حلال و حرام بودن حیوانات.

همان مشترك ۱: ۴۴۲

آغاز: بسمله... بهترین طائر یا فال مبارك بال که طیران کند در هوا ابتدائی امر ذی‌بال خداوندیست.

● نستعلیق خوش، عناوین سرخ، حاجی‌احمدولد حافظ عبادالله،

یکشنبه ۳۰ صفر ۱۲۸۴ هـ، ۶۸ ص.

عمدة الاسلام

از ابوطاهر بن کمال ملتانی، مسایل فقهی در پنج فصل.

همان، موزه: ۸۳۶.

آغاز: حمدالله... بدان ارشدك الله تعالى في الدارين که در کشف الاسرار آورده است.

● نستعلیق خوش، سدهٔ سیزدهم هجری، عناوین سرخ، ۱۸۶ ص.

عمدة الاسلام

نگارنده ناشناس، همان موزه: ۸۴۲ «فقه ناشناخته - ۱» فصل در ایمان، وضو، شرایط نماز، طهارت از حیض و نفاس زن، اذان، فرایض-الصلوة، مکروهات، نماز جماعت، الاوقات المکروهات، روزه.

آغاز: حمدالله... اسعدك الله في الدارين آورده است اول چیزی که بر بنده واجب است پیش از جمله فریضه‌ها از باوغ شناختن خدائی است.

● نستعلیق خوش، سدهٔ دوازدهم هجری، عناوین سرخ، ۲۰۸ ص.

فريضة الجمعة

دربارهٔ مسایل جمعه است. آغاز: حمدالله... باید دانست نماز جمعه فریضه است، منکر او کافر، تارک او بلاعذر مذنب و معذب و مردود الشهادة.

● نسخ، سدهٔ دوازدهم هجری، ۲۰ ص.

رسالة قاضي قطب

از قطب‌الدین کاشانی، رساله معروف در فقه. آغاز: الحمد لله... مسئله بدانکه ایمان اقرار کردن است بزبان گفتن کلمهٔ طیب یعنی لا اله الا الله محمد رسول الله و باورد داشتن.

● نستعلیق، سدهٔ سیزدهم هجری، ۲۰ ص.

● نستعلیق، سدهٔ سیزدهم هجری، ۱۶ ص.

مسایل مهمه

از شیخ حامد قاری لاهوری بن حسن راجپوت شاگرد مولوی تیمور

(۱۰۷۱-۱۱۶۶ هـ) در مقدمه می‌نویسد:

«بدان ای عزیز که فقیر دعاگوی علما و رثة الانبیاء چون تخمینه عمر خود را دیده که به شصت و کسری کم زیاد رسید و سقم بدنی و ضعف قواوی نمود پس در دل گماشت که عنقریب ازین سرای رخت بسته آید. اگرچه مؤمن را لائق آنست که هر دم آخرین شمارد ولیکن این حالت خاصان را دست می‌دهد هر کس را ازین بهره نیست. پس (خواست) که مسایل ضروریه کثیرالوقوع را که تعلق به تکفین و تجهیز دارند بعبارت فارسی (عام) الفهم از کتب معتبره جمع نماید تا فارسی خوانان را بکار آید».

مسایل تکفین و تدفین در هشت فصل قرار دارد.

همان: موزه: ۸۴۹، گنج‌بخش ۴: ۲۳۰۳.

آغاز: حمد خداوند واجب الوجود عالم که عالم نیستی را لباس هستی پوشانیده.

● ع/۴: نستعلیق، اول شعبان ۱۲۲۲ هـ، ابراهیم متوطن قصبه کنجاه

مضاف صوبه لاهور، ۱۵۲ ص.

نام حق (منظوم)

از شرف‌الدین بخاری. کتاب معروف است.

آغاز: نام حق بر زبان همی‌رانم.

● نستعلیق، سده سیزدهم هجری، ۱۶ ص.

● نستعلیق خوش، بشارت نوشاهی (م ۱۳۸۱ هـ) در مجموعه

ص ۳۶۱-۳۸۵.

● نستعلیق، سده چهاردهم هجری، ۱۵ ص، در مجموعه.

نجات‌المسلمین (منظوم)

عبدالنبی جامی بروزگار عالمگیر (۱۰۶۸-۱۱۱۸ هـ). در ده باب.

همان: گنج‌بخش ۳: ۴۳-۱۸۴۱.

آغاز: حمد حق گو بهر آغاز کتاب ای نکته‌دان.

● نستعلیق، غلام قادر نوشاهی، ذوالحجه ۱۲۳۷ هـ، ۶۹ ص.

اوراد و اشغال

ادعیه و اوراد

مشمول بر ادعیه عربی، حلیه حضرت رسالت پناه (به نظم عربی) اسناد شمائل نامه و اسناد درود مستغاث (به نشر فارسی) و متن درود مستغاث سپس قصیده غوثیه و ترجمه منظوم به فارسی با سر آغاز:

داد ساقی از پی حب خدا کاسهای وصل پی در پی مرا
قصیده روحی، درود اکبر، دعای قدح، شجره طریقت حضرت
نوشه گنج بخش و شجره طریقت عصمت الله نوشاهی به نظم فارسی:
عصمت الله بادشاه دین پناه جرعه خورد از خم رحمان شد چوماه
این نسخه چندین جا مهر سید عصمت الله نوشاهی (۱۰۷۳-۱۱۲۷ هـ)
را به سجع «علیک العصمت یا رحمن ۱۱۲۷» دارد. و مهرهای پسران
او و سایر بزرگان نوشاهی نیز ثبت است. برای احوال عصمت الله نوشاهی
ر.ک. به: شریف التواریخ ۱/۲: ۴۹۶.

● ع/۷۲: نسخ و نستعلیق، سده دوازدهم هجری، ۲۶۶ ص.

اسمای غوثیه

محمد امین به سال ۱۲۸۸ هـ. نامهای صفاتی شیخ عبدالقادر گیلانی
(م ۵۶۱ هـ) را از کتاب بحر السرائر به عنوان اوراد نقل نموده است.
آغاز: فصل دوم در اسماء آنحضرت. بدانکه بعضی مشایخ این سلسله
علیه و خانواده قدسیه آنحضرت رضی الله عنه این اسماء خوانده اند.

● نستعلیق، محمد امین، ۱۲۸۸ هـ، ۴۰ ص.

باقر الانوار و مرادات الاسرار

از سید علی اکبر بن حامد قتال اوچی، تالیف سده یازدهم هجری،
درباره اوراد تسخیرات. همان مشترك ۱: ۱۴۵، ۳: ۱۳۱۴.

آغاز: اللہ الصمد اجب یا اسرافیل یا مدد ردائیل یا مدد نائیل. باب اول
در بیان دعوت نصاب...

● نستعلیق خوش، سده دوازدهم هجری، ۲۸ ص.

بستان الاوراد (وظائف نوشاه ثانی)

شرافت نوشاهی اوراد معموله حافظ قل احمد نوشاهی را در ۱۶
جمادی الآخر ۱۳۸۸ هـ. گرد آورده است. قل احمد و مریداو غلام حسین
فاروقی امام جماعت مسجد ساهن پال این اوراد و ادعیه را در اوراق متفرق
نوشته بودند.

آغاز: اسماء الحسنی. بسم الله الرحمن الرحیم. یا الله. یا رحمن.
یا رحیم. یا ملک.

● نسخ و نستعلیق، شرافت نوشاهی. ۱۶ جمادی الآخر ۱۳۸۸ هـ.

۹۴ ص.

پاس انفاس

از مولانا جامی هروی. در بیان ذکر، توجه، مراقبه و رابطه با شیخ.
همان مشترك ۳: ۱۳۲۷.

آغاز: سررشته دولت ای برادر بکف آرزو
وین عمر گرامی بخسارت مگذار

● نستعلیق خوش، شرافت نوشاهی، ۵ ذی الحججه ۱۳۶۹ هـ، ۱۳ ص.

تیسیر الشاغلین

از سید جمال الدین ابوالحسن شیخ موسی پاک شهید گیلانی ملتانی قادری
(م ۱۰۰۲ هـ.)، بیان انکار در سه باب، چاپ فیروزپور ۱۳۰۹ هـ.
همان: مشترك ۳: ۱۳۷۳.

آغاز: (ناقص) والا دواء سه کرت اللهم انی اعوذ بک من الشرك بک
شیئا وانا اعلم.

● نستعلیق و نسخ خوش، سید شریف احمد شرافت نوشاهی.

۲۲۶ ص.

جوامع الاسرار

از حافظ محمد برخوردار نوشاهی (م ۱۰۳۹ هـ). گردآورده شرافت نوشاهی. مشتمل بر دعای کیمیای سعادت، دعای سامع الدعاء، مناجات غوث الاعظم، مناجات پنجابی و یک مکتوب فارسی. آغاز: ابتدای اسلام سی هی بزرگان دین علوم باطن. ر.ک. به: شریف التواریخ ۱/۲: ۱۹۹.

● نستعلیق بسیار خوش، شرافت نوشاهی، ربیع الاول ۱۳۷۳ هـ، عناوین سرخ، ۵۳ ص.

چراغ العاشقین

از جلال الدین. روزی در خدمت حضرت غوث بهاء الدین بود. او فرمود که از کار و اورادی را بیان کنید که مردم غافل از علم وحدت بیدار شوند. در ده باب (همان مشترك ۳: ۱۳۹۷) به عبارت سرآغاز نیز توجه کنید:

آغاز: الحمد لله رب العالمین... در اقوال سید صاحب غوث الملك والعالمین این چند کلمه وحدت برای صوفیان تصنیف کرده ام از کامل مشایخان سهروردیان برای مراقبه و وظیفه که کنانیده بموجب کوشش در کار آید.

● نستعلیق خوش، سده سیزدهم هجری، ۴۲ ص، باب دهم مفقود.

حزب البحر

مؤلف ناشناس. مجموعه حروف مقطعات قرآن و کلمات عارفان. طریقه دعاخواندن به فارسی بیان شده است.

آغاز: دعای حزب البحر - بسمله... اللهم صلی علی محمد وعلی آل محمد و علی آل محمد وبارک وسلم وصلی علیه. ده بار بخواند.

● نسخ خوش، سید شریف احمد شرافت نوشاهی، ۸ شعبان ۱۳۶۰ هـ. ص ۱-۱۵، از روی نسخه شاه نورالله نوشاهی (م ۱۲۲۹ هـ) نقل شده است.

● نسخ، سدهٔ سیزدهم هجری.

حقایق الآثار

شرافت نوشاهی در ۱۵ جمادی‌الثانی ۱۳۷۳ هـ نوشته‌های متفرق حافظ جمال‌الله نوشاهی (م ۱۱۴۲ هـ) وادعیه عربی و همچنین يك نامهٔ فارسی او دربارهٔ تقسیم املاک ارضی و ترقیمهٔ کتاب «تکهیل الایمان» که با دست خود نوشته بود را بنام «حقایق الآثار» جمع‌آوری کرده و بر آن مقدمه افزوده است. شریف‌التواریخ ۱/۲: ۲۱۵.

آغاز: نبوت کی ختم هوجانی کی بعد دنیاکی هدایت کی واسطی خداتعالی نی سلسلهٔ ولایت جاری رکها.

● نستعلیق خوش، بخامهٔ گردآورنده، ۱۳۷۳ هـ، ۱۴ ص.

قصیده برده، اسناد و فواید

نگارنده ناشناس، که ۶۷ فایدهٔ این قصیده را برشمرده است. آغاز: قال صحیح در اسناد قصیده برده اینست که واضح این قصیده امام عالم امام موصلی رحمة‌الله علیه از اولیا بوده.

● نستعلیق، سدهٔ سیزدهم هجری، ۱۴ ص.

قصیده برده، ترجمه

نام مترجم ندارد ولی در بعضی نسخه‌ها به‌جامی نسبت داده شده است. ر.ک. به: مشترك ۷: ۶۰۲.

در نسخه سبب تألیف بدینگونه آمده است: «چند کلمه بزبان فارسی در ترجمهٔ قصیده برده قلمی شد تا از خلائق عموماً هر کسی خود را بخواندن مشرف گرداند چنانکه از الفاظ او مخصوص پیوند برمعانی و وقایع مطلع گردد و رونق آن در دل و جان اثر کند».

آغاز: الحمد لله ناصرالعباد وبقدرته وجلاله القادرالمحمود فی کل فعاله.

● نسخ و نستعلیق، محمد امین بن ناصرالدین، جمادی الاول ۱۲۸۹ هـ.، ص ۱۲۲.

مخزن الاعمال (عملیات نوشاه ثانی)

شرافت نوشاهی در ۲۷ رجب ۱۲۸۱ هـ. از نگاشته‌های متفرق قل احمد نوشاهی و مریدش غلام حسین فاروقی مجموعهٔ او را در اعمال‌ها و تعویذات را گرد آورده است.

آغاز: الحمد لله رب العالمین و صلوة و السلام علی رسوله.

● نستعلیق و نسخ، شرافت نوشاهی، ۲۷ رجب ۱۳۸۱ هـ. ۱۲۲ ص.

فلسفه

حق‌الیقین

از محمود شبستری (م ۷۲۰ هـ.) در هشت باب، در معرفت رب العالمین. همان: مشترك ۲: ۱۵۴.

آغاز: ای پیدا ترا از هر پیدائی.

● ع/۴۹-۳: نسخ خوش، این نسخه از مرآة الحقایق جدا شده که سال کتابت آن رجب ۱۰۰۵ هـ. است، در مجموعه رسالهٔ سوم، ص ۱۹-۵۴.

مجمع اللطایف

از محمد حیات نوشاهی، پاسخ بعضی از سوالات دربارهٔ قدرت و حکمت خداوند تعالی.

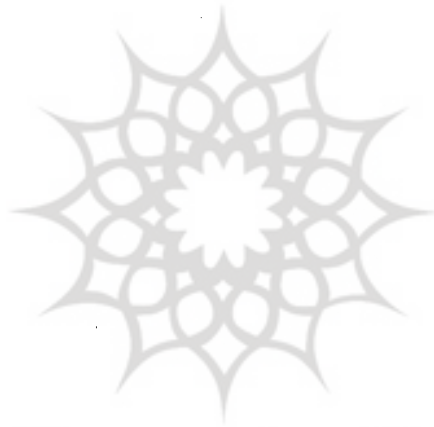
همان مشترك ۳: ۱۸۷۲، شریف‌التواریخ ۱/۲: ۲۲۹.

آغاز: مفسر کلمات فیض آیات گردیدی. ابیات

محمد زسر تا قدم پاک بود نبی بود و آدم در آن خاک بود

● نستعلیق، سدهٔ سیزدهم هجری، ۱۴ ص.

[ادامه دارد]

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی